

УДК 81-11
ББК 81.2 Ук

СПОДВИЖНИК НАУКИ Й ОСВІТИ (ДО 70-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИКОЛИ ЛЕСЮКА)

С. І. Хороб

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Інститут філології, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
тел. +380(342)59-60-74; e-mail: kf@pu.ukr.lit.ua*

25 лютого 2010 року виповнилося 70 років одному з ветеранів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника професору Миколі Лесюку. Це – завідувач кафедри слов'янських мов, багаторічний декан філологічного факультету, а згодом – директор Інституту філології, мовознавець і перекладач, Заслужений працівник освіти України, активіст громадсько-політичного життя краю, багаторічний (від квітня 1989 і до грудня 2009 року) заступник, перший заступник голови обласного правління Товариства української мови "Просвіта", кількарічний член

Івано-Франківської Крайової ради Народного Руху України, член НТШ.

Народився Микола Лесюк у селі Ковалівці Коломийського району Івано-Франківської області 25 лютого 1940 року в багатодітній шахтарській родині, яка зчаста відчувала матеріальну скруту. Хоч батько працював у шахті, зарплата була мізерна, тому після закінчення сьомого класу Ковалівської середньої школи хлопець поступив до Калуського ремісничого училища № 4, де провчився два роки. У 1956 році закінчив училище за спеціальністю "Електрослюсар промислового обладнання", після чого працював на вугільних шахтах Донбасу (шахта № 2 „Північна" тресту "Краснодонуголь"), Заполяр'я (шахта "Хальмерю" комбінату "Воркутауголь"), а також у Ковалівці Коломийського шахтоуправління слюсарем, вибійником, машиністом електровоза. Працюючи в Донбасі, навчався у вечірній школі і, як згадує, по три місяці підряд змушений був трудитися у нічну зміну, щоб мати можливість ввечері піти до школи. Працював на дільниці розкрученого на той час Героя соцпраці Миколи Мамаєва, обслуговував як слюсар його бригаду. Уже тоді побачив і відчув фальш радянської пропаганди. Мамаєв був звичайним молодим чоловіком, нічим особливим не відзначався, ніякі там норми втричі не перевиконував, але треба було зробити ідола для вибійників інших шахт, на якого, нібито, вони мали рівнятися.

Уже тоді друкував невеликі матеріали в краснодонській районній газеті, пізніше у воркутинській пресі. Тому навіть мав намір поступати на журналістику, але у 1961 році подався на навчання до Івано-Франківського педагогічного інституту, який закінчив у 1966 році, одержавши спеціальність українського філолога. Від 1967 року за сумісництвом, а від серпня 1975 року – на штатній посаді працював на кафедрі української мови місцевого педінституту – асистентом, старшим викладачем, доцентом. У квітні 1982 року захистив кандидатську дисертацію на тему "Словотвірні гнізда коренів на позначення руху в сучасній українській мові". У травні 1983 року був обраний на посаду завідувача цієї кафедри, яку займав після професора Івана Ковалика майже дев'ять років (до січня 1992 року). За цей період під його керівництвом фактично була завершена праця над укладанням Словника мови художніх творів Василя Стефаника, яку розпочав свого часу ще професор І. Ковалик.

У кінці 80-их – на початку 90-их років кафедра української мови тодішнього педінституту відіграла визначну роль в утвердженні престижу української мови. Майже всі викладачі кафедри, у тому числі М. Лесюк, провадили курси української мови, які після надання у жовтні 1989 року українській мові державного статусу були організовані на багатьох промислових підприємствах, в установах та організаціях міста Івано-Франківська. Від серпня 1975 і до травня 1983 року М. Лесюк був заступником декана філологічного факультету, а з квітня 1989 і до вересня 2004 року – деканом. У вересні 2004 року в Прикарпатському університеті був утворений Інститут філології, який об'єднав усі філологічні спеціальності (українська, англійська, польська, німецька, французька, російська, китайська мови). Директором Інституту був призначений М. Лесюк, який перебував на цій посаді до вересня 2006 року. У червні 1996 року він був обраний на посаду завідувача кафедри слов'янських мов, яку обіймає і досі.

З ініціативи М.Лесюка 1993 року в університеті була відкрита нова філологічна спеціальність – "Польська мова і література", яка тепер має неабиякий попит серед абітурієнтів університету. За роки існування спеціальності кафедра слов'янських мов під керівництвом М. Лесюка встановила творчі, наукові та ділові зв'язки з багатьма, навчальними закладами Польщі – Варшавським, Ягеллонським, Гданським, Жешівським, Люблінським, Вармінсько-Мазурським (Ольштин) університетами, а також з Варшавським університетом ім. кардинала С. Вишинського, з університетами у Гожові Великопольському та Ополю. Крім того, кафедра має угоду про співпрацю з Вейгеровським об'єднанням кашубів, з лицеем м. Глубчиці. Студенти-полоністи щорічно проходять мовну практику в багатьох із перелічених навчальних закладах.

Останнім часом завдяки особистим зв'язкам завідувача кафедри укладена угода про співпрацю також із Інститутом слов'янознавства Російської академії наук.

Від самого початку роботи в педінституті (пізніше університет) М Лесюк викладає цикл історичних мовознавчих дисциплін. Ще за дору-

ченням і рекомендацією професора Івана Ковалика розробив курс лекцій зі старослов'янської мови, пізніше – з історичної граматики української мови, порівняльної граматики слов'янських мов, спецкурс "Міжслов'янські мовні паралелі". У перші роки існування спеціальності "Польська мова і література" читав лекційний курс "Польська мова", а, оскільки тоді не було ще підручників з цього предмету, використовував технічні засоби навчання, які давали можливість студентам копіювати ті чи інші дидактичні матеріали. Треба відзначити, що Микола Лесюк бездоганно володіє матеріалом, лекції "читає" не з паперу, що дає йому можливість вести діалог зі студентами, бачити кожного студента під час викладу матеріалу. Лекції М. Лесюка дуже добре сприймаються, викликають зацікавлення і проходять завжди при повній аудиторії студентів.

Від 1980 року і до цього часу М. Лесюк займається активною науковою діяльністю. У його науковому доробку – понад 260 наукових праць. Дуже часто він виступає у пресі та інших засобах масової інформації з науково-популярними публікаціями і дослідженнями, присвяченими утвердженню престижу та збереженню чистоти української мови. У 1993 році у видавництві "Вища школа" видав спільно із Ярославом Вакалюк навчальний посібник з української мови для університетів, у 2004 році – книжку "Доля моєї мови", у якій зібрані статті, що висвітлюють нелегку долю української мови – її розвиток і функціонування в умовах тривалої експансії і перманентних заборон у російській та радянській імперіях. У 2004 році видав посібник "Українська мова. На допомогу вступникам". Цього ж 2004 року здійснив переклад з польської на українську мову монографії професора Варшавського університету Стефана Козака "Ukrainscy spiskowcy i mesianisci. Bractwo Cyryla i Metodego" під українською назвою "Українська змова і месіанізм. Кирило-Мефодіївське братство". У 2005 році видав підручник-самовчитель української мови для поляків "Chescie nauczyć się ukraińskiego", який має великий попит у Польщі (рецензія на нього опублікована в науковому віснику Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича). Цей підручник включений у план видавництва Міністерства освіти і науки України на 2010р. і буде виданий масовим тиражем. У 2008 р. М. Лесюк видав монографію "Мовний світ сучасного галицького села", в якій охарактеризована говірка рідного села Ковалівки, зібрані фразеологізми та паремії, записані від матері та інших мешканців села, подані зразки місцевого мовлення тощо Микола Лесюк – співавтор колективних монографій "Василь Стефаник – художник слова" (1996), Євген Желехівський у національно-культурному відродженні України" (1999), "Мій рідний край Прикарпаття" (2000), "Етнос. Соціум. Культура: регіональний аспект" (2006). Цілий ряд статей М. Лесюка опублікований у зарубіжних виданнях (Польща, Чехія, Білорусія, Росія). Тепер працює над дослідженням історії становлення української літературної мови в Галичині, над мовними особливостями українського пісенного фольклору.

Миколу Лесюка як мовознавця цікавлять різноманітні питання життя і функціонування української мови. Це і праці зі словотвору української мови, і з її граматики, і з історії розвитку та становлення української літературної мови, і мова письменників (Т. Шевченко, І. Франко, В. Стефаник М. Коцюбинський, М. Черемшина, О. Кобилянська, Леся Українка, Ю. Федькович, Б. Лепкий), і багато інших аспектів. Про нього як науковця, викладача, громадського діяча неодноразово писала обласна преса ("Прикарпатська правда", "Галичина" "Західний кур'єр", "Тижневик Галичини", "Нова Зоря", "Новий час", "Галицька Просвіта", „Освітнянське слово", "Анонс-Контракт", "Прикарпаття. Салон+", "Гуцульський край", "Вікна", "Слово народу", бюлетень обласного правління „Просвіти" тощо), зчаста виділяла свої площі для публікацій і писала про М. Лесюка (29 квітня 2004 р.) газета "Літературна Україна". Цілий друкований аркуш відвела для інтерв'ю з М. Лесюком Всеамериканська україномовна газета "Віче" з міста Чикаго (США) від 7 квітня 2006 р. (с.16, 23), інтерв'ю з ним публікували або писали про нього польські газети "Dziennik baltycki", "Nasze miasto", "Kurier Wejherowski" (м. Вейгеро-ро), бюлетень "Wspolnota polska" (листопад-грудень 2000 р.), часопис Варшавського університету "Univversytet Warszawski" (грудень 2005 р., грудень 2006 р.), чеський часопис Zurnal (м. Оломоуц) від 17 вересня 2004 року тощо. Неодноразово Микола Лесюк виступав на обласному радіо, на обласному телебаченні "Галичина", на радіо „Вежа" тощо. У 1989-90 рр. М. Лесюк здійснив цикл передач на обласному радіо про українську мову, про видатних українських мовознавців, культуру мовлення тощо. На його праці є чимало покликань українських мовознавців, а книга „Доля моєї мови" викликала значний резонанс в Україні, про що свідчать численні відгуки та рецензії на неї в листах, часописах і пресі.

Микола Лесюк бере активну участь у різноманітних наукових форумах в Україні та за її рубежами. Так, він учасник наукових форумів та конференцій у Любліні (1995, 1997, 1999, 2000 рр.), Кракові (1998). Білостоці (1998), Кошаліні (1999), Варшаві (2002, 2003, 2004, 2005, 2006), Оломоуці (Чехія, 2004, 2008 рр.), Гомелі (Білорусія, 2008 р.), у різних університетах України (Київ, Львів, Полтава, Донецьк, Харків, Житомир, Луцьк, Ужгород, Дрогобич, Одеса, Сімферополь, Херсон, Вінниця, Черкаси, Умань тощо).

Завідувач кафедри Микола Лесюк залучає до наукових досліджень студентів. Під його науковим керівництвом студенти-філологи неодноразово займали призові місця на різноманітних конкурсах студентських наукових робіт, виступали на Міжнародних наукових конференціях (Б'ялисток – Романа Кудла, Кошалін – Інґа Філя), публікували свої праці в престижних наукових виданнях, збірниках студентських наукових праць. Він керує бакалаврськими, дипломними, магістерськими роботами студентів, кандидатськими дисертаціями аспірантів.

У 2007 році під його керівництвом захищена кандидатська праця Світлани Григораш "Лексика і фраземіка інтимної лірики (на матеріалі українського фольклору)", у 2009 – "Порівняння в текстах українських

перекладів Святого Письма" (Ірина Судук), завершена і рекомендована до захисту дисертація "Категорія інтенсивності в сучасній польській мові: семантико-когнітивний аспект" (Уляна Рис), виконуються теми "Неофіційні назви осіб на Прикарпатті: семантика і структура" (Галина Ліщинська), "Структура та генезис лексики традиційних гуцульських ремесел" (Віка Копильчук), "Засоби мовної експресії в літературі українського резистансу" (Наталія Дорогович)

Микола Лесюк був активним організатором обласного Товариства української мови імені Тараса Шевченка. Він - автор першого Статуту обласної організації Товариства української мови імені Тараса Шевченка, прийнятого і затвердженого на установчій конференції Товариства 15 квітня 1989 року. На початку 90-их років активно виступав з лекціями серед населення, в різноманітних колективах, організаціях, установах про нелегку долю української мови і необхідність утвердження її в усіх сферах суспільного життя, залучав студентів до активної участі в проведенні просвітницької роботи серед населення, в низових організаціях Товариства української мови імені Тараса Шевченка, в Івано-Франківську. За наукову та культурно-громадську діяльність, утвердження престижу української мови у березні 1996 року став лауреатом премії Марійки Підгірянки, що встановлена обласним Товариством української мови ім. Тараса Шевченка "Просвіта", у 2004 році за книжку „Доля моєї мови" був удостоєний премії Івана Франка, встановленої мерією міста Івано-Франківська.

Був депутатом обласної ради першого і третього демократичних скликань, обидва рази був головою комісії з питань освіти, науки, культури, членом Президії обласної ради. Микола Лесюк завжди і всюди займав активну життєву позицію, був учасником і делегатом Установчої конференції Товариства української мови ім. Тараса Шевченка в Києві і 11 лютого 1989 року, активно працював як член Народного Руху України, був членом хорової чоловічої капели „Червона калина", брав участь у її гастрольних східними областями України, виступав з політичними промовами під час її концертів, брав участь в організації та проведенні виборів до Верховної Ради на виборчих дільницях області. В грудні 2004 року брав участь у помаранчевій революції в Києві та в Івано-Франківську.

У 2000 році Миколі Лесюку присвоєно звання Заслуженого працівника освіти України, він нагороджений медаллю „Будівничий України", багатьма Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Центрального правління товариства „Просвіта", обласної державної адміністрації та обласної ради, Івано-Франківської єпархії греко-католицької церкви, інших різноманітних організацій. На початку 2009 року за вагомий внесок у справу українського відродження, багаторічну сумлінну працю одержав Подяку Прем'єр-міністра України.

Микола Лесюк користується глибокою повагою серед викладачів університету, інтелігенції краю, учителів загальноосвітніх шкіл та особливо серед студентів. За роки його деканства філологічний факультет

був одним з провідних фахових підрозділів університету, мав потужну художню самодіяльність, особливо великий мішаний хор, який незмінно завойовував на оглядах перші або призові місця. Демократичний за характером, М. Лесьюк завжди серед студентів, ставиться до них із глибокою повагою, є для них як батько, старший друг і порадник, що дуже цінять студенти, тому завжди ставляться до нього з великою шанною і любов'ю. Колектив Інституту філології щиросердечно вітає свого широкого приятеля й колегу Миколу Петровича Леська з Ювілеєм. З роси і води Вам!

*Стаття надійшла до редакційної колегії 12.12.2009 р.
Рекомендовано до друку докт. філол. наук, професором Голодом Р.Б.*

**ASSOCIATE OF SCIENCE AND EDUCATION
(TO 70-ANNIVERSARY FROM THE DAY OF BIRTH OF M. LESIUK)**

S. I. Horob

*PreCarpathian University by V.Stefanic, 57 Shevchenko Street,
Ivano-Frankivs'k, 76000, Ukraine, ph. +380(342) 50-60-74;
tel. +380(342)59-60-74; e-mail: kf@pu.ukr.lit.ua*